

IZ SVETA

Dijana Metlić

VENECIJANSKO BIJENALE 2007 – BRIAN ENO: 77 MILIONA SLIKA

Brian Eno je jedan od najpoznatijih britanskih muzičara, producenata i teoretičara muzike. Tvorac je ambijentalne muzike koja se oslanja na tradiciju minimalističkog zvuka. Sarađivao je sa mnogim poznatim muzičarima među kojima treba pomenuti Harolda Budda, Johna Calea, Davida Byrnea. Albumi *Descreet Music* iz 1975. i *Ambient 1/Music for Airports* iz 1978. označavaju Enov prelazak sa rok muzike na apstraktan zvuk. Tokom devedesetih godina XX veka Eno se posebno bavio autogenerisanim muzičkim sistemom realizujući projekat pod nazivom *Generisana muzika*. U osnovi projekta nalazi se nekoliko muzičkih numera, različitih po žanru, dužini trajanja i ponekad pomešanih sa tišinom. One se međusobno proizvoljno miksuju pružajući slušaocu neograničen broj novih tonskih kombinacija. Eno je izračunao da je potrebno više od deset hiljada godina da se presluša ovako realizovano generisano muzičko delo. Među najpoznatijim Enovim radovima na ovom polju nalaze se *The Sleepers*, *Music for the Marble Palace* i *The Quiet Club*.

Umetnički projekat pod nazivom *77 Millions of Paintings* nadovezuje se na projekat generisane muzike, fokusirajući se na polje vizuelnog. Eno ga je predstavio u različitim svetskim galerijskim prostorima, a svoje mesto radovi su našli i na ovogodišnjim bijenalima u Milanu i Veneciji. 77 miliona slika prvenstveno je namenjen individualnom/privatnom doživljaju umetničkog dela u enterijeru sopstvenog doma u kome je TV ekran ili kompjuterski monitor zamenio tradicionalno shvaćenu sliku (sliku kao umetnički objekat, a ne kao slikanu predstavu) dovodeći u pitanje originalnost i postojanost jedinstvene predstave na površini platna (u slučaju Enovog projekta – ekrana). Eno problematizuje koncept originala i kopije konstantno ih preispitujući: (ne) postoji (n)i original, (n)i kopija, jer se originalne predstave na ekranu zamenjuju novim originalima koji se više nikada ne mogu videti. S druge strane kopija pojedinačne predstave ne postoji, jer se ne može softverski obezbediti identična kombinacija prvobitnih elemenata. Time je narušen odnos između originala i reprodukcije uslovljene potrebom da jedno umetničko delo bude dostupno velikom broju recipijenata. Softver ne dozvoljava povratak na viđene predstave, čime je svako individualno posmatranje usmereno ka nepostojanim originalima.

Enov rad bazira se na istraživanju umetničkog potencijala svetlosti u kombinaciji sa visokorazvijenom tehnologijom tzv.

generisanog softvera. Osnovu dela sačinjavaju ručno rađeni slajdovi koji postaju baza iz koje se pojavljuje jedan od 77 miliona mogućih likova, proizvoljno kombinovanih posredstvom specijalno izrađenog softvera. Na taj način se u okviru jedinstvenog umetničkog rada realizuje veliki broj kombinacija koje se smenjuju sa neizvesnim rezultatom. Konačne, kratkotrajne konfiguracije uređene su prema zakonu slučaja (s tim što nadrealistički zakon slučaja zavisi od ljudskog mozga, a kod Ena od "mozga" računara) koji uslovljava nove predstave na površini ekrana, čineći nestalnom posmatračevu percepciju. Konačan rezultat nije moguće predvideti, kao ni sagledati svih 77 miliona različitih kombinacija. Iskustva umetnika i posmatrača biće jedinstvena čime se dovodi u pitanje koncept završenog/definisano umetničkog dela/slike.

Eno odbacuje ideju umetnika kao totalnog autora sopstvenog dela dovodeći ga u blisku vezu sa posmatračem kao njegovim krajnjim tvorcom. Eno nije autor već selektor vizuelnih podataka koje ubacuje u memoriju računara kako bi se dalje proizvoljno procesirali. Ekran postaje promenljiva svetlosna površina na kojoj se aktivno smenjuju različite (s)likovne predstave. U suštini one su propadljive/nestalne jer proizilaze iz pojave novih, neznatno variranih predstava. Umetnik ističe da prostor sa ekranom/slikom na zidu više nije mrtvi prostor završenog umetničkog dela, već aktivno polje stalnih promena. Ekranu za njega postaju vizuelna muzika čime autor uspostavlja kontinuitet sa prethodnim radovima u oblasti muzike, od *Music for the Airport do Neroli* (1993.). U međusobnoj interakciji slike i zvuka realizuje se veliki broj dela (koje je neizvodljivo sve pogledati) koja se promenljivom brzinom smenjuju na površini ekrana (ideja oživljavanja crne površine ugašenog monitora) i koja se samo jednom mogu pogledati da bi posle zauvek nestala. Time je nestalnost elektronske slikane predstave uslovlila nestabilnost individualnog posmatračkog iskustva: računarski iskonstruisano umetničko delo – svetlosna instalacija postalo je zamena za autorski shvaćenu sliku koja se završava stavljanjem umetnikovog potpisa na površinu platna. U Enovom projektu konačno delo i ne postoji, završni rezultat nepoznat je pđjednako umetniku i recipijentu, a reproducibilnost rada praktično onemogućena: svako novo izlaganje ekrana u galeriji podrazumeva novu postavku, konstantnost izložbe je dovedena u pitanje, a ekspanat u tradicionalnom smislu je ukinut. Ekran postaje izlagačko polje u kome se površine stalno smenjuju. I u tim izmenama površina nastaje ambijentalna celina koja se neprestano razgrađuje.